

als christen-
ong geeft op
raat van zijn
bezinning is
om thuis. Zijn
oetervader ver-
ijlikheden.
edmoedigheid, is
is, ondanks
emerkt heeft,
t groote fijn-
hoe Hielko,
dat zij zijn
lijks gaat be-
hij meer over
en, daarvoor
ader mee te
verkegen in-
t, zijn weten-
eindelijk te
spreken met
lommig kind,
ordt heimelijk
en naar een
ng in de her-
aag. Het con-
en plotselinge
mheid opzegt
i kastanje op
et. Haar ver-
n „zijn eigen
komen onbe-
niver moeder-
e gesprek van
het reine en
te goede ver-
weede moeder-
en, blijkt een

schrijving van
t groote men-
chrijverstalent
lij begrijpt de
er van teeke-
het bravoure
ating van het
ven van dezen
ig groots ge-
en en met een
tot in zijn
ardoor onder-
e in dit genre:
idelijk, en zoo
werk ver uit-
f amusant be-
rsoen is ge-
elsgesteldheid,
ngens van zijn
ijn leven gaat
voorbij, maar
oo waarachtig
wij zelf niet
gen het inner-
nig interessant

are met elkaar
het soort zal
at het een bin-
nderen jongen.
r de Groninger
de christelijke
Een talentvol
e.

uitgever niets
oek: de uiter-
tionaal bekend
n in hout ge-
aal zijn ze tot
een prachtver-
en in harmonie
erblijvend, dat
d worden aan-
ir, dat in een
mensen op-
hoort men het
mer, dat zulk
en is. Pas een
ek, geeft liefde

H. S.

VIEZEN

reffende, aan
Groningen.)

krijgen"?

dit onderwerp
en groeit nog
alle brieven be-
tig.
aankomt in dit
derscheidt.

Daarom wil ik dat nog eens kort en klaar trach-
ten te zeggen.

a. Het is ten eenenmale onjuist, om
uit het feit, dat men „een tekst krijgt”
af te leiden, dat men een kind van God is.

En nu zegge men niet, dat niemand dat wil
doen. Bijvoorbeeld. Een broeder schreef mij:

„Toldat op een vroegen morgen, vóór ik nog
aan bidden dacht, met kracht tot mij kwam: „al
wat Gij wrocht zal juichen tot Uw eer”; en even
later: „Ik zal u geven de gewisse weldadigheden
Davids”. Het was feest in mijn ziel; ik wou al Gods
volk oproepen om feest te houden. Niet dat ik
voor mijzelf Jezus al had gevonden als Borg;
daar wist ik niets van. Doch wel wist ik, dat God
tot mij had gesproken en zeer duidelijk. Later heb
ik krachtig ervaren: „opdat de beproeving uws
geloofs, welke veel kostelijker is dan des gouds,
enz.” Ik wist niet eens waar deze teksten stonden
vermeld. Doch wél wist ik, dat de Heere door
Zijn Heiligen Geest in mij werkte en nog werkt”.
Daar hebt ge het nu. Deze man gelooft niet dat
Jezus zijn Borg is. Daar weet hij niet van. Maar
op grond van dat krijgen van teksten gelooft hij dat
de Geest in hem werkt, dat God dus wederbarend
in hem bezig is.

Niet de belofte Gods, niet het geloovig aan-
vaarden van die belofte, maar dat „teksten krijgen”
is de grond zijner blijdschap.

En hij is de eenige niet.

Een collega schreef mij: „Toen ik pas in mijn
gemeente was, hoorde ik telkens weer, dat men
het over beloften had. Men verzekerde mij dan:
„Ik heb veel beloften”. Men bedoelde daar dan
mee, dat het nogal dikwijls gebeurde, dat hun een
tekst of psalmvers te binnen kwam. Dit had hun
vrijmoedigheid gegeven om belijdenis te doen.”

Daar hebt ge weer hetzelfde.

Dat nu is absoluut verwerpelijk en voor het
leven der gemeente zeer gevaarlijk.

b. Het is niet te aanvaarden, dat de Heilige
Geest, zóó maar, mij een tekst of psalmvers op
het hart bindt.

Wat de Heilige Geest éénmaal in de Schrift
heeft gesproken, zal Hij niet nogmaals, naast de
Schrift mij zeggen. Het werk des Geestes is niet,
mij nogmaals te openbaren, wat Hij reeds eerder
geopenbaard heeft, maar alléén, dat Hij mijn oog
opent, voor wat ik, in den weg van Schriftonder-
zoek en inzonderheid van de ambtelijke bediening,
in het Woord vind.

Te meenen, dat de Geest zóó maar, onmiddellijk
in mij spreekt is mysticisme, met al de gevaren
daaraan verbonden.

Tot welke dwaasheden men daardoor komt blijkt
uit wat een collega mij schreef. Prof. Hoekstra
deed indertijd op college het volgende verhaal:

Als dominee kwam hij eens bij een zuster der
gemeente, wier koe zeer ziek was.

Zij geloofde evenwel, dat het dier beter zou
worden, want zij had dezen tekst gekregen: „er
zal geen tronk afgehouden worden”.

Ds Hoekstra kon haar dit niet uit het hoofd
praten, ook al zei hij, dat zoo'n tekst niet in den
Bijbel stond.

De koe genas; dat was volgens Prof. Hoekstra
voordeelig voor haar portemonnaie, maar voor
haar geestelijk leven zou het beter zijn geweest,
dat het beestje gestorven was.

c. Het is natuurlijk mogelijk, dat ik, als ik bij
het Woord ben groot gebracht en een schat van
teksten in mijn geheugen heb, op een gegeven
oogenblik, door eigen zielswerking, in verband met
mijn omstandigheden, een tekst voor mijn aan-
dacht krijg, waaraan de Heilige Geest mij vat
geeft, door mijn oog voor de schoonheid daarvan
te openen.

Maar dat heeft niets te maken met wat men
„teksten krijgen” noemt.

Ook moet men hiermee zeer voorzichtig zijn
en zeer grondig aan de Schrift, in haar geheel,
controleeren, wat men uit dat Woord meent te
mogen opmaken. Alléén door eerlijke controle blijft
men er voor bewaard, dat men troost zou putten
uit wat men houdt voor een getuigen des Geestes,
maar wat in den grond der zaak niets is dan een
spreken van ons eigen gemoed.

d. Van ontzaglijke beteekenis is, dat men toch
eerbied hebbe voor den juisten zin van het Woord.

Een zuster noemde in haar brief mijn pogen om
den juisten zin te vinden nota bene critisceren van
de Schrift; zij wilde de Schrift zóó maar, kinder-
lijk aannemen. En zij bedoelde daarmee, dat wij
toch niet zoo angstvallig zouden vragen: „wat
beteekent dat toch eigenlijk”.

Daarvoor ben ik nu ontzaglijk bang. Zoo ver-
liezen wij de Schrift.

Hier moet ik nog iets zeggen tegen Dr Sietsma
naar aanleiding van een opmerking in de Kroniek
in het Gereformeerd Theol. Tijdschrift.

Hij schrijft: „Intusschen, op gevaar van weer
„onbillijk” te schijnen, veroorloof ik mij een
nieuwe aantekening op hetgeen collega Van Dijk
nu zegt. Hij wijst er nu op, dat juist de teksten
van de zuster, wier schrijven hij besprak, blijken
de nieuwere exegese niet maar zóó zijn toe te
passen op het persoonlijk geestelijk leven.

Het ging n.l. over: „Ik heb u bij uw naam ge-
roepen, gij zijt Mijn” (dit slaat op het Israëlitische
volk zegt v. D.) en: „Mijne genade is u genoeg

(dat is gezegd tegen Paulus in een zeer bijzonder
geval, is de opmerking). Ja, inderdaad! Maar onze
bij den Bijbel opgegroeide gemeentelieden kennen
dikwijls deze exegetische juistheden niet. Moet ik
daarom hen hierop attent maken, als zij troost ge-
put hebben uit het in hun hart „krijgen” van
soortgelijke Schriftwoorden, exegetisch niet geheel
verantwoord, maar overigens volkomen Schriftuur-
lijk? Ik doe het niet en ik hoop, dat Ds van Dijk
het ook niet doet”.

Tot zoover Dr Sietsma.

Laten wij nu eerst de zaak recht zetten.

Waar ging het om in ons schrijven?

Ik bedoelde dit: „Uit het feit, dat de exegese
dier teksten niet juist was blijkt klaar, dat het
niet de Geest is geweest, die haar deze teksten
heeft ingegeven, van Wien zij deze teksten heeft
gekregen, in den zin, waarin dit telkens opgeval
wordt. De Heilige Geest zal niet een Woord uit de
Schrift aan iemand geven in een anderen zin, dan
dien dat Woord in het verband heeft. Dus, al zou
men oordeelen, dat er van teksten „krijgen” in
het algemeen gesproken zou kunnen worden (wat
ik ontken) dan is dat bij deze zuster zeker niet het
geval geweest.

Of het niet mogelijk is, dat iemand getroost
wordt door een tekst, die hem te binnen schiet
(iets anders dan „krijgen”) een zin te geven, die
exegetisch niet juist, maar in het algemeen wel
Schriftuurlijk is, ik durf dat niet te ontkennen;
God kan met een krommen stok wel een rechten
slag slaan.

Maar toch blijft men aan het Woord Gods ver-
plicht om in dergelijke gevallen te laten zien, dat
die waarheid elders in Gods Woord geleerd wordt,
maar dat zij in dien tekst toch niet wordt uitge-
sproken.

Wij kunnen aan de gemeente geen grooter dienst
bewijzen, dan haar te leeren Gods Woord zuiver
te lezen; ook zuiver te exegetiseeren.

Anders ontkomen wij niet aan het gevaar, dat de
mensch in het Woord Gods zijn eigen ge-
dachten legt.

Op gevaar af van vervelend te worden wil ik ook
Dr Sietsma nog eens uitdrukkelijk zeggen, dat,
wat ik verwerp is, dat de Geest mij zóó maar
een tekst in het hart werpt. Dáarover ging
het bij die zuster. En dat dit bij haar niet zoo was
geweest, bleek duidelijk uit het feit, dat de tek-
sten, die zij meende te krijgen, onjuist werden
geëxegeseerd.

* * *

Aan het adres van Ds de Kruijk nog het vol-
gende: In het laatste nummer van „Om Sions Wil”
schrijft hij, dat hij blij is, dat uit mijn schrijven
gebleken is, dat ik niet wil negeeren „de toepassing
door den Heiligen Geest”; en dat er geen verschil
is tusschen hem en mij of er gemeenschapsoefe-
ning is tusschen den Heere en Zijn volk.

Natuurlijk ben ik er ook blij om, dat Ds de
Kruijk nu goede gedachten over mij heeft.

Ofschoon ik wel wil zeggen, dat ik onbegrijpelijk
vind, dat hij aan deze dingen ooit heeft kunnen
twijfelen.

Maar dat is zoo erg niet.

Wat ik hem wel ernstig wil zeggen is dit: Hij
meent, dat niemand onder ons er aan denkt, tek-
sten krijgen op te vatten als een „onmiddellijk
e” inspraak. Ds de Kruijk, dat is niet juist.
En ik roep u toe, met al de overtuiging van mijn
hart: sluit uw oog niet voor dit kwaad. Uit de
brieven, die ik kreeg blijkt duidelijk dat dit wel
zoo is. Daarvoor behoeft men deze brieven (zooals
u zegt) nog niet op een goudschaaltje te wegen.
Dat ligt er dik op.

Als u in dezen dan aan mijn zijde staat, help
u dan mij dit kwaad, waarmee zooveel collega's
in hun gemeente te worstelen hebben, waardoor
zooveel broeders en zusters op dwaalwegen wan-
delen, te bestrijden. Dan komen wij verder.

Een volgenden keer hoop ik te schrijven over
de bekeering van Augustinus, waarover een col-
lega mij schreef.

D. v. D.

Nieuwe orgels.

II.

Na het vorige artikel, waarin een viertal eigen-
schappen werden genoemd, die het orgelgeluid in
een Gereformeerde Kerk moet bezitten, schijnt
het gemakkelijk genoeg om uit de impasse van
de vele liturgisch minder bruikbare instrumenten
van den laatste tijd te geraken: Pas die eischen
weer toe, en het ideaal is bereikt.

Was de verwezenlijking maar zoo eenvoudig!
Er zal nog heel wat wind door balgen en pijpen
moeten gaan, voordat men die eischen in de prak-
tijk weer met overtuiging zal naleven. Dit is niet
te verwonderen, als men zich realiseert, dat ze in
laatste instantie voortkomen uit een principiële
levenshouding, die zich een eigen stijl moet
schepken, ook in het muzikale.

Het is eigenlijk overbodig, in een Gereformeerd

blad te wijzen op den allesdoortrekkenden zuur-
deesem van het Christelijk geloof. Toch is dit bij
deze materie wenschelijk. Hoeveel nog in onze
kringen zien in hun levenspraktijk de muziek als
een neutraal gebied, hoeveel worden geïrriteerd,
wanneer men „ook hier weer het beginsel met de
haren bijsleept”, hoeveel maken zich maar het
liefst gemakkelijk af van het luisteren en leven
naar de geboden Gods, ook in hun muzikale werk-
zaamheid?

De geschiedenis herhaalt zich. Speciaal in de
kunst verdedigt het ineenschrompelend liberalisme
zijn laatste forten. Het is leerzaam te zien hoe het
zich met dezelfde argumenten heeft verzet tegen
Christelijke staatkunde, maatschappijleer, vak-
wetenschap, wijsbegeerte, literatuur, ... en hoe het
overal zijn zgn. neutrale houding heeft moeten
wijzigen in een principiële taktiek: vóór of tegen
Christus. De tegenwoordige stand van zaken op al
deze fronten geeft aan den Christen een extra-
hartversterking in den strijd tegen de neutrale
houding op muziekgebied. Want als hier eenmaal
de oogen van ons volk opengaan, zal de refor-
matie dit terrein geheel in bezit moeten nemen.
Wanneer men dan tenminste niet terugdeinst voor
de moeilijkheid, dit gebied te verkennen, te door-
graven, te doordringen. Dat dit niet meevalt, kun-
nen de enkele musici onder ons getuigen, die in
de neutrale conservatoriumstudie en onverschillig-
heid in eigen kring niet zijn, verbleekt tot rene-
gaten, maar ook zij die den weg van den minsten
weerstand hebben gekozen en den strijd halfweg
maar hebben opgegeven.

In abstracto kan ieder Gereformeerde het met
het bovenstaande eens zijn. Laten we daarom de
toepassing van een en ander maken op het detail-
onderwerp, de nieuwe orgels, dat we in het vorige
artikel aansneden, en tegelijk zien in hoeverre bij
den bouw hiervan in onze Kerken zooveel moge-
lijk kan worden aangesloten bij de bestaande
praktijk.

Beginnen wij met te onderstellen, dat voldoende
geld bijeen is gebracht om een redelijk orgel van
goede kwaliteit aan te schaffen. De bestaande
praktijk is dan, dat men begint met offertes te
vragen bij verschillende orgelbouwers. Dit is een
groot fout. De Nederlandsche orgelbouwers van
heden hebben, zooals boven reeds werd uiteen-
gezet en uit vele karakterlooze gewrochten te
hooren is, te weinig begrip getoond van de eischen,
die de Gereformeerde eeredienst aan het orgel-
geluid als geheel stelt en helaas hebben de meesten
te weinig stijlgevoel of vakkennis om een daarin
passend, harmonieus geheel te ontwerpen.

Laat men soms bij het bouwen van een kerk de
aannemers maar direct inschrijven en ontwerpen
maken, zonder dit van te voren door een architect
te laten doen? Waar onder de Nederlandsche
orgelbouwers maar een enkeling die bekwaam-
heden bezit, zullen de orgelcommissies rekening
moeten houden met de noodzakelijkheid aan een
Gereformeerd deskundige allereerst op te dragen,
een plan te ontwerpen van het instrument dat
juist hun kerk noodig heeft. Dié deskundige zal
een „orgelarchitect” in ruimeren zin moeten zijn,
niet iemand die alleen maar een front teekent,
maar een die door uitgebreide praktische en theo-
retische ervaring, gepaard gaande met een mo-
rele en financiële zelfstandigheid, bewezen heeft,
het vertrouwen waardig te zijn.

Het is een verblijdend feit, dat de Vereeniging
van Organisten bij de Gereformeerde Kerken in
Nederland ook in deze als haar taak heeft gezien,
deze Kerken te dienen en wel voor een billijk tar-
ief (omstreeks 5 % van de te besteden bouwsom).
Het is een gezond verschijnsel, wanneer elke
levenskring de eigen krachten mobiliseert ten
dienste van dat verband. Nu staat het natuurlijk
niet zoo, dat die Vereeniging alleen al door het
oprichten van een adviesbureau over de bekwaame
krachten beschikt, maar wel mag worden ver-
wacht dat, als er krachten op dit gebied onder de
Gereformeerden schullen, ze in deze Vereeniging
moeten te vinden zijn. En wanneer deze Vereeni-
ging uit het geloof dit werk heeft aangepakt, zal
dit ook tot uiting komen in een snel rijzen van
het peil van de deskundigheid der adviseerende
leden. Op grond van persoonlijke ervaring ben ik
ervan overtuigd, dat het doel van de Vereeniging
ook hierin is, de toelstandkoming te bevorderen
van orgels in onze Kerken, die tenvolle geschikt
zijn voor het gebruik in den Gereformeerden eere-
dienst. De controle van het kerkelijk publiek is er,
om corrigerend op te treden, wanneer mocht
blijken dat bij haar adviespraktijk misstanden zou-
den insluipen, of wanneer door de keuze van
minder-deskundigen of het verwaarlozen van ver-
dere studie de belangen der Kerken niet zouden
worden gediend.

Gaan wij thans verder. Er is geld en men heeft
een deskundige in den arm genomen, die een plan
maakt voor het te bouwen orgel. Hoe zal dit plan
moeten zijn? Hier betreden wij het meer tech-
nische terrein van den orgelbouw, dat slechts in
een vakblad grondig kan worden behandeld. Toch
konden eenige hoofdlijnen in het vorige artikel
reeds worden getrokken: het orgel zal voldoende
kracht, volume, doorzichtigheid en variatie, vooral
in het meer sterke geluid, moeten bezitten. Ook
zal de constructie zoo doelmatig en de materialen-

keus zoo degelijk moeten zijn, dat het instrument tenminste een kwarteeuw zonder ingrijpende reparaties bedrijfszeker kan functioneeren.

De nakoming van die eischen kan alleen dan van te voren worden verzekerd, wanneer de deskundige meer verriicht, dan de tegenwoordige praktijk verlangt. Hij is niet klaar met het opstellen van een dispositie en met het formuleeren van eenige algemeenheden over materialen.

Hij zal ook een behoorlijk uitgewerkte lijst van de pijpenmaten moeten geven (de mensuren van diameter, labiumbreedte, tongbreedte en -dikte, enz.), benevens een technisch-bruikbare omschrijving van het toonkarakter der verschillende registers, twee factoren die, ofschoon voor het verkrijgen van een liturgisch-bruikbaar orgel van principiële beteekenis, door nagenoeg alle Nederlandsche adviseurs en orgelbouwers grondig zijn verleerd. Ook moet hij een duidelijke voorstelling hebben van de technische mogelijkheden, daaruit de juiste keuze kunnen doen en deze zoo vastleggen, dat knoeierijen bij den bouw niet mogelijk zijn. Bovendien zal hij een zekere rechtskundige scholing moeten bezitten, teneinde voor het bestek die bepalingen te formuleeren, die een ongestoorde afwikkeling van den orgelbouw mogelijk maken en procedures of andere schade voor de opdrachtgevers kunnen voorkomen. Het is niet te verwonderen, dat al deze hoedanigheden slechts in een college van meerderen ten volle tot hun recht kunnen komen. Pas op een dergelijk bestek kan een billijke inschrijving tusschen bekwaame orgelbouwers volgen, en de opdracht b.v. aan den laagsten inschrijver worden gegeven.

Ook bij den bouw zal de deskundige moeten toezien, dat de voorschriften van het bestek worden uitgevoerd en daarbij zal hij in de gelegenheid zijn, allerlei finesses, die bezwaarlijk schriftelijk kunnen worden vastgelegd, te verduidelijken. Ook zal hij de eindkeuring verrichten op grondslag van het bestek, daarvan beredeneerd rapport uitbrengen en zorg dragen voor de wegneming van geconstateerde gebreken. Desgewenscht kan hij worden belast met het regelen van de uitbetaling, het opstellen van de garantie- en onderhoudscontracten, het arbitreeren in geschillen, enz.

Voor al bij den bouw van orgels in onze kerken zal hij veel kunde en tact moeten bezitten, om den orgelbouwer zich te doen inleven in de eischen die de Gereformeerde eredienst aan het orgel stelt, en om hem, zoonoodig, af te brengen van gemakzuchtige sleur of eigenwaan en hem te inspireeren tot rijkere ontplooiing van zijn capaciteiten.

Daar het bij orgelbouw over niet onbelangrijke bedragen gaat, rust op de orgelcommissies de plicht om door deskundigenkeuze de waarborg te scheppen voor een zoo doeltreffend mogelijke besteding dier gelden. De orgeldeskundige op zijn beurt neemt dan het grootste deel van die verantwoordelijkheid over en kan diensentgevolge, ook achteraf, voor wanprestatie, het maken van fouten en dergelijke civielrechtelijk worden aangesproken. Hier heeft de opdrachtgever meer garanties bij het samenwerken van meerdere deskundigen dan bij het optreden van één persoon. (Slot volgt.)

Rotterdam.

Mr A. BOUMAN.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Rationalisatie en Mechanisatie.

I.

Het tijdschrift „A.R. Staatskunde“ (Driemaandelijksch orgaan: vierde kwartaal 1937) bevat een belangwekkend artikel van de hand van Mr Colenbrander, getiteld: „Mechanisatie en Werkloosheid“. De schrijver vat zijn gedocumenteerde beschouwingen in een aantal conclusies samen, waarvan het meerendeel hier volgt:

1. „De mechanisatie heeft in ruime mate bijgedragen tot de verheffing van het levenspeil van alle bevolkingskringen, niet het minst van de werkende en van de werkloze arbeiders.“

2. „Om dit levenspeil te kunnen behouden of nog meer te kunnen verhoogen, is o.m. voortdurende rationalisatie en mechanisatie noodig, teneinde den kostprijs te drukken en daardoor de productie en den afzet te stimuleeren.“

Het blijkt verder, dat Mr Colenbrander een (voorzichtig) aanhanger is der z.g. „compensatietheorie“. „De beschikbare cijfers bevestigen“, heet het in stelling 3, „dat de verhoogde productiviteit per arbeider in het algemeen geen vermeerdering van het aantal werklozen tengevolge heeft gehad, aangezien de werkloos geworden arbeiders na betrekkelijk korten tijd weer in het productieproces (in ruimen zin) konden worden opgenomen“. Hij voegt er echter aan toe dat „de tijdsduur, waarin compensatie tot stand komt, mede van de conjunctuur afhankelijk is (stelling 4).“

In stelling 5 wordt het oordeel uitgesproken, dat er in het algemeen geen reden is om (door Overheidsmaatregelen) de mechanisatie te beperken. De Overheid bepale zich, luidt het, tot algemeene

maatregelen ter bescherming van de belangen der arbeiders (werkloosheidsverzekering, enz.).

Stelling 7 en 8 brengen echter een zekere correctie aan op hetgeen in de vorige betoogd is: „De mechanisatie van afzonderlijke bedrijfstakken geschiedt soms zoo snel, dat de daardoor ontstane werkloosheid niet spoedig kan worden gecompenseerd. Indien de mechanisatie tot stand komt tijdens een laagconjunctuur, heitgeen veelal het geval zal zijn, wordt de mogelijkheid van compensatie binnen niet te langen tijd daardoor klein“. Daarom „kan er onder omstandigheden, als sub 7 aangeduid, aanleiding zijn, om desnoods van Overheidswege leiding te geven aan het tempo van de mechanisatie.“ (Stelling 8, 1e deel.)

In stelling 10 besluit de schrijver: „Indien onder de huidige verhoudingen de mechanisatie op den duur de werkloosheid blijvend zou vergrooten, dient de invoering van een korteren arbeidstijd dan thans geldend is, ernstig te worden overwogen.“ (Wij spatieeren.)

Omstreeks denzelfden tijd, waarin Mr Colenbrander zijn beschouwingen publiceerde, verscheen in het blad van de Christelijke bouwvakarbeiders: „De Opbouw“, een artikel, waarin eveneens op de gunstige gevolgen der mechanisatie gewezen, en voor een verder voortgaan op den door het bedrijfsleven ingeslagen weg, gepleit werd.

In het Reformatienummer van 4 December j.l. hebben we eenige zinnen uit dit artikel aangehaald en becommenteerd. De schrijver oordeelde later in een repliek (niet ten onrechte), dat uit die weinige regels de lezers geen inzicht in het door hem behandelde probleem hadden kunnen krijgen. We willen daarom nu een grooter gedeelte citeeren.

De hoofdinhoud van het bedoelde artikel was „te opponeeren tegen een uitspraak van werkgeverszijde, welke tot inhoud had, dat de werkdagverkorting de mechanisatie en de rationalisatie bevorderde, zooal niet veroorzaakt had“. Het betoog van den redacteur van „De Opbouw“ daarentegen, hield in „dat de mechanisatie en de rationalisatie aan de werkdagverkorting waren voorafgegaan, en de werkdagverkorting noodig en mogelijk gemaakt hadden“.

Om dit oordeel te steunen redeneert de schrijver als volgt: „Door de mechanisatie is algemeene levensverruiming op breeder schaal mogelijk geworden, doch het optreden der arbeidersbeweging was noodzakelijk om te bewerken dat de arbeiders van deze algemeene levensverruiming een gedeelte ontvingen.“

De mechanisatie op zichzelf is een zegen.

Hoe meer de mechanisatie en de rationalisatie toegepast worden, hoe grooter ook de zegen worden kan.

De moeilijkheid ontstaat door de overgangperiodes, welke elke nieuwe vordering der techniek met zich brengt.

Toen het stoomwezen op het verkeer beslag legde, werd het een slechte tijd voor de diligence en de trekschuit.

Thans, nu de motor het verkeer voor een groot gedeelte heeft veroverd, verkeerren spoorweg en binnenscheepvaart in een zeer moeilijke positie. Maar daarom mag men den technischen vooruitgang niet tegenhouden of remmen.

In den dagelijkschen omgang hoort men velen klagen over het wegnemen van werkgelegenheid in het bouwbedrijf door de machine.

Oude timmerlieden praten over den tijd toen de vloerdelen met de hand werden geploegd, en de lijsten met de hand geschaafd. Iets jongere timmerlieden klagen er over dat kozijnen en ramen niet meer met de hand gemaakt worden. Grondwerkers zijn het niet eens met den elevator en de stoomschop.

Vanuit een beperkten gezichtskring beschouwd zijn deze redeneeringen begrijpelijk. De moeilijk van den overgangstijd drukken op degenen, die aldus klagen.

Maar bezien vanuit de vraag wat de maatschappelijke ontwikkeling en de technische vooruitgang eischen, moeten zulke klachten weinig minder dan domme praatjes (!) genoemd worden.

Wie persé handwerk eischt, moet alle groote bouwwerken van de laatste jaren veroordeelen. Hij moet betreuren, dat de Zuiderzeewerken gemaakt zijn en de sluizen te IJmuiden vergroot. Hij moet de verbetering van het wegnemen, het maken van bruggen, sluizen, kanalen en al wat daaraan verbonden is, van de hand wijzen... Al deze werken zouden eenvoudig onmogelijk geweest zijn, zonder tot in de perfectie uitgevonden mechanisatie en rationalisatie.

„Wie even doordent“ (we citeeren nog steeds den schrijver in „De Opbouw“) zal inzien, dat de mechanisatie ook voor ons bedrijf de groot-werkgeefster is. De technische vooruitgang maakt dat de werken, die onze tijd vraagt, uitgevoerd kunnen worden.“

„Men denke ook aan de consequenties van de bestrijding der machines, ten opzichte van de kleding, de dagbladen en drukwerken, het gas, de waterleiding, het electrisch licht, de radio, de stofzuigers, naaimachines en rijwielen, enz. enz. Dat zijn allemaal zaken, die de arbeider dagelijks gebruikt. Men denke ook aan het auto-

verkeer, de luchtvaart, de telegraaf en de kantoor-machines. Wie dit alles ook maar oppervlakkig overweegt zal terstond toestemmen, dat de mechanisatie en de rationalisatie zooveel maar mogelijk is, bevorderd moet worden.“

„Daarbij komt“, gaat „De Opbouw“ verder, „dat de technische ontwikkeling zich eenvoudig niet laat stuiten. Zij is een factor in onze samenleving, die organisch leven in zich draagt en daarom tot steeds breeder zelfontplooiing komen moet. De ingenieurs aan de zeer groote fabrieken, die dag aan dag wetenschappelijk studeeren en experimenteren om steeds nieuwe verbeteringen van het product en van de werkmethode te vinden, zijn daar niet alleen omdat de bedrijfsinrichting dit eischt, maar moeten ook worden gewaardeerd als menschen, die de algemeene stijging van het welvaartspeil het krachtigst dienen.“

Laten deze korte opmerkingen voorloopig voldoende zijn om aan te toonen, dat niet de werkdagverkorting de mechanisatie en de rationalisatie veroorzaakt, maar dat deze zich ook zonder verkorting van arbeidsduur doorzet.“

Tot zoover het citaat.

Een enkele critische opmerking in het genoemde Reformatienummer gaf den schrijver in „De Opbouw“ aanleiding tot een breed verweer.

Het moet, luidde onze critiek, sterke bevreemding wekken, dat de geestelijke zijde van het vraagstuk der mechanisatie in de aangehaalde beschouwingen totaal genegeerd wordt. (Vervangen we hier het wat onaangenaam aandoende woord „genegeerd“ liever door „buiten beschouwing gelaten“). De technische ontwikkeling van dezen tijd is immers een geestelijk vraagstuk van de eerste orde, dat menschen in alle kringen met zorg vervult. De voortgezette evolutie der techniek heeft de arbeidsvreugde, het levensgeluk en de van God ontvangen menschenlijke waardigheid op het spel gezet.

De redacteur van het blad der Christelijke bouwvakarbeiders handhaafde in zijn antwoord met nadruk de aangevallen beschouwingen, en richtte zich als volgt tot ons:

„Laat deze schrijver dan maar eens aantoonen, dat de mechanisatie, op zichzelf beschouwd, het tegenovergestelde van een zegen is.“

Laat hij betwisten, dat door de mechanisatie en de rationalisatie levensverruiming op breeder schaal mogelijk is geworden.

Laat hij ook maar eens trachten te bewijzen, dat tegenhouden of remmen van den technischen vooruitgang wenschelijk is, desnoods (!) op grond van de geestelijke zijde van dit vraagstuk.

Hij meent, dat ons oordeel over de ontwikkeling der techniek geheel onjuist is en stelt daartegenover zijn uitspraak dat „de voortgezette evolutie der techniek een gave Gods is“. Uit die gave Gods, zegt hij, komt het ongeluk niet voort, maar uit het misbruik, dat de mensch van die gave maakt.

Daarbij citeert de schrijver de nadelen, welke wij in de brochure „Discipelschap in de fabriek“ genoemd hebben: „toenemend arbeidstempo; voortschrijdende arbeidsverdeling; dalend loon; scherpe en meedoogenlooze controle; verlaging der tarieven.“

„Wanneer“, aldus de hoofdredacteur van „De Opbouw“, „al deze dingen toegepast worden als middel om den zegen Gods, welke gelegen is in de voortgezette evolutie der techniek, weg te nemen, mag dat aan de techniek niet verweten worden“.

„Het gaat er mee als met de kwakkelen van Kibroth-Taäva; de onschuldige vogeltjes deden geen kwaad, maar de gulzigheid, waarmee zij werden verslonden, veroorzaakte den dood.“

Nog krachtiger dan in zijn eerste artikel verklaart de redacteur van „De Opbouw“ zich in zijn repliek op de gegeven critiek, tot aanhanger der „mechanisatie-leer“.

Is, zoo vraagt hij, „de moderne productiewijze de weg, dien God ons in het bedrijfsleven, en daarmee ook den arbeider als medewerker in het productieproces wijst? Moet de arbeider dus dien weg, in gehoorzaamheid aan Gods kennelijke leiding, met gewilligheid gaan?“ En onmiddellijk volgt daarop „wij kunnen niet anders dan op beide vragen een bevestigend antwoord geven“. „De reden, waarom wij aldus denken is gelegen in het feit, dat er geen andere weg is. De mechanisatie en rationalisatie is de realiteit, en wij hebben die werkelijkheid eenvoudig te aanvaarden. Dit houdt niet in, dat wij alles maar goedvinden... Nog minder kan onze goedkeuring wegdragen wat in verband met de technische evolutie nagelaten werd. Vandaar dat we onze meening gepubliceerd hebben over de werkdagverkorting.“

„De plicht van den arbeider is de principiële aanvaarding van de technische ontwikkeling. (Wij spat.) Daarbij is het zijn plicht te letten op alles wat hij de toepassing dezer ontwikkeling onrecht, misbruik, nalatigheid en groeps- of particulier egoïsme is. Om daar tegen te waken heeft hij zijn vakorganisatie.“

We meenden goed te doen met de meening van Mr Colenbrander en den redacteur van „De Op-

bouw“ uitv spreking de tusschen be ter ook gro

Beiden achanisatie eerste oord steunt ten C fundamen eindconclus tegen de praatjes (schen, die getroffen w blijven), en spraken“ volgend m Bezien w volgend art A.

De F. Tolle

Van dez de Synode Ditzverzw er al een deelt Prof goed vert naar bedo welstand is het dar lei geheir de kerken belangen

Met vertre een en and wat al of n aan de per In „Geref.

Het is Synode b van Prof me voors te zijn. D ken is, v overzien, lijkt, dat overwege

De F. To zake de be

Prof. aanmatig We hel zijn als opvatting gaan.

In „Leeu

In den o.s. in warring

Men s Er is gepromot proefschi van Dr J te best a wordt ge Ik kan

Want eerste p dergeliki opgesche op de we dat reed heel vaa zulke ult wacht.

Verder gewoon waarin i moveert proefschi rakter d proefschi is een et in den r ons niet van voc toegeken

In de en Ruig wandelst Om di „het nie

Maar anderen Wat l beschrey

Wat c Al he ze van orde van

teit, die cedenten van de moet zij